

Starka skäl att se euroanslutning i nytt ljus

Dagens Industri den 13 maj 2024

Frågan om svensk euroanslutning har länge varit politiskt död. Men det senaste året har en ny debatt blossat upp. Senast argumenterade PM Nilsson i DI (8/5) för ett införande av euron. Han hänvisade – liksom många andra i diskussionen – till EMU-utredningen som jag ledde 1995–96 inför valutaunionens start. Det finns därför skäl att klargöra utredningens slutsatser och hur jag ser på dem i dag.

EMU-utredningen såg samhällsekonomiska effektivitetsvinster med att delta i valutaunionen. Det skulle undanröja det handelshinder som olika valutor utgör. Mer handel betyder ett effektivare resursutnyttjande och därmed en produktivitetsvinst. Samtidigt kunde en gemensam valuta antas innebära en stabiliseringspolitisk nackdel vid en landspecifik makroekonomisk störning, alltså om konjunkturen utvecklas annorlunda i Sverige än i resten av valutaunionen, eftersom det då inte längre finns någon nationell penningpolitik. Slutligen menade utredningen att Sverige utanför valutasamarbetet skulle förlora politiskt inflytande i EU.

Vår sammanfattande slutsats var att Sverige inte borde inträda i valutaunionen vid starten 1999. Det följde av den stora vikt som vi lade vid den stabiliseringspolitiska nackdelen. Det berodde i sin tur på den höga arbetslösheten och de statsfinansiella problemen i sviterna efter 1990-talskrisen. Statsskulden var då så hög att det inte hade varit möjligt att i en djup landspecifik lågkonjunktur ersätta penningpolitiska stimulanser med finanspolitiska.

Utredningens ställningstagande betecknades av många som ”vänta och se”. Det är en felaktig beskrivning. En rimligare karakteristik var ”vänta och gör”. Vi rekommenderade nämligen en rad åtgärder för att få ekonomin att fungera bättre, inte minst en sanering av statsfinanserna. När väl detta skett menade vi att fördelarna av att delta i valutaunionen skulle överväga nackdelarna.

Idag har Sverige en internationellt sett låg statsskuld. Det innebär finanspolitisk handlingsfrihet och därför att förlorad penningpolitisk autonomi betyder mycket mindre än tidigare. Därmed har enligt min uppfattning EMU-utredningens villkor för en euroanslutning uppfyllts.

Utredningen förutsåg inte att kronan regelmässigt verkar försvagas kraftigt i internationella kriser. Vid stora efterfrågebortfall har det varit fördelaktigt eftersom konjunkturen hållits uppe. Men vid utbudsstörningar, som under 2022–23, gör kronfall det svårare att stabilisera inflationen. Sådana problem kan bli värre i framtiden eftersom riskerna för geopolitisk turbulens tycks öka.

Statsvetare har haft svårt att belägga negativa effekter på Sveriges politiska inflytande i EU av att vi står utanför valutaunionen. Samtidigt kan risken för sådana konsekvenser öka ju fler länder som har euron. Men jag lägger idag större vikt vid andra politiska överväganden: att Sverige i en alltmer osäker geopolitisk situation bör ge så stort bidrag som möjligt till fördjupad europeisk politisk integration.

Euron kan tänkas bidra till mer av en europeisk identitet. Argumentet är svårt att kvantifiera men det ligger förmodligen ändå mycket i det. Mer konkret är att valutaunionen betyder mer samarbete i

gemensamma institutioner och skapar mer av en europeisk arena för ekonomiskpolitiskt beslutsfattande. En viktig konsekvens av att ha euron är också att den kan utgöra en "försäkring" mot att lämna EU därför att det blir mycket svårare om man då också måste återinföra en nationell valuta.

Enligt min syn är skälen för en euroanslutning nu mycket starkare än när EMU-utredningen gjordes för nästan 30 år sedan. Oberoende av vilken uppfattning man har om ett svenskt deltagande i valutaunionen borde det vara önskvärt med en ny offentlig utredning om konsekvenserna. Viktiga områden att analysera är till exempel om konjunkturerna tenderar att bli mer synkroniserade mellan Sverige och dagens euroländer, följderna av medlemskap i bankunionen (som är obligatoriskt för medlemmar i valutaunionen) och risken för att Sverige vid en euroanslutning kan behöva ge finansiellt stöd till euroländer med statsskuldproblem kontra större möjligheter att påverka hur EU:s finanspolitiska regler tillämpas.

Tidösamarbetet mellan regeringspartierna och Sverigedemokraterna innebär emellertid att det under överskådlig tid är orealistiskt med en ny euroutredning. Det är beklagligt. Ett uppdaterat kunskapsunderlag skulle vara av värde för alla.

Lars Calmfors